

Cel de-al treilea „turnir” al Orchestrelor Radio

23 Septembrie – 1 Octombrie 2016

Între strălucitele inițiative ale conducerii Radiodifuziunii Române, un loc distinct îl ocupă Festivalul Internațional al Orchestrelor Radio organizat și produs, bianual, începând din 2012, de către Radio România, în parteneriat cu Centrul Cultural ARCUB și Institutul Cultural Român.

Colosalele eforturi financiare și logistice, pe care le presupune și impune o acțiune de o asemenea anvergură, și anume transportarea la București a unor ansambluri simfonice masive, din diferite colțuri ale lumii, de data aceasta chiar din zona asiatică, împreună cu zecile de instrumente specifice fiecăruia, precum și a unui număr

*Orchestra Simfonică din Shenzhen,
dirijor Lin Daye*

deloc neglijabil de dirijori și soliști - 16 de peste hotare și cinci din România - dar și a câtorva compozitori, ale căror lucrări au fost înscrise pe afișele celor nouă zile de concert, s-au reflectat cu prisosință în nivelul interpretărilor și în incontestabilul succes de public.

În ediția din anul acesta - director de onoare dirijorul Kristjan Järvi - s-au perindat, pe podiumul Studioului „Mihail Jora”, *Orchestra Simfonică din Shenzhen* (China), în premieră absolută, condusă de Lin Daye, soliști Zhang Zuo și Gabriel Croitoru, *Orchestrale Radiodifuziunilor din Oslo* - dirijor Miguel Harth-Bedoya, soliști Tine Thing Helseth și Vadym Kholodenko, *Leipzig* - dirijor Kristjan Järvi, soliști Denis Kozhukhin și Stefano Bollani, *Viena* - dirijor Cornelius Meister, solist Gidon Kremer, *Orchestra de concert BBC* - dirijor Barry Wordsworth, soliști Charles Mutter, Ileana Ruhemann, Robert Jordan (cimpoi), și, desigur, *Orchestra Națională Radio* - dirijori Christian Măcelaru și Leo Hussain, soliști Răzvan Suma, Olga Pudova, Sunnyboy Dladla, Șerban Vasile, Alexandru Tomescu.

Ca în orice „turnir”, participanții la „întrecere” e necesar să se situeze la un nivel de măiestrie artistică de la *foarte bun* la *exceptional*. În consecință, departajarea între unii și alții devine un act dificil. A fost și cazul formațiilor simfonice care s-au întrecut în performanțe în cea de-a treia ediție a Festivalului Internațional RadiRo.

Mă voi rezuma la câteva considerații privind amprenta interpretativă definitorie, în opinia mea, pentru orchestrele, dirijorii, soliștii pe care am reușit să-i ascult.

Orchestra din Shenzhen.

Disciplinată, asumându-și conștient responsabilitatea fiecărui sunet, fiecărei fraze și expresii, urmărind perfecțiunea detaliului, atentă la diferențierea intensităților sonore, în scopul obținerii unei palete coloristice cât mai nuanțate, și, deopotrivă, la construcția dramatică a crescendo-urilor, *Orchestra din Shenzhen* a constituit o reală și plăcută surpriză. Pe lângă faptul că s-a comportat ca un organism perfect reglat, a fost și *singura* care a inclus în programul său, din deschiderea Festivalului, o partitură românească: *Rapsodia I, în La major, op. 11* de George Enescu - un adevărat „slagăr” atât în repertoriul autohton, cât și în cel al formațiilor străine, cu toate că ...*deloc agreată de către Enescu însuși*, întrucât o considera mai puțin reprezentativă pentru personalitatea sa creatoare. Și, cu toate că aceeași lucrare *se mai făcuse auzită și în celelalte două ediții ale RadiRo*, uneori în tandem cu *Rapsodia a II-a în Re major*, felul în care a fost cântată de către instrumentiștii asiatici i-a conferit un plus de noblețe și plasticitate. Sub bagheta dirijorului Lin Daye, care filtrează prin sine fiecare sunet, muzica enesciană și-a dezvăluit structura poetico-dramatică, pe de o parte în fraze de foarte largă și nobilă respirație, pe de altă parte, prin accente de un dramatism zguduitor, poate ca cel resimțit de către compozitor în clipele rememorării propriului trecut și a desprinderii de plaiurile natale. Nu același lucru s-ar putea spune despre *Suita simfonică „Sheherazada”* de Rimski-Korsakov, al cărei discurs excesiv fragmentat

ritmic, cu fraze lipsite adesea de dinamica și pregnanța accentelor a pierdut din fluiditate și coerență, și nici despre *Introducere și Rondo capriccioso* de Saint-Saëns unde au existat decalaje supărătoare între ritmul virtuozului violonist Gabriel Croitoru și orchestră. În schimb, foarte tânăra pianistă Zhang Zuo a fost impecabilă în susținerea, cu finețe, dar și cu energia tipică artiștilor asiatici, a efluviilor armonico-melodice ale *Concertului în do minor* de Rachmaninov.

Orchestra Radiodifuziunii din Norvegia.

Sub bagheta dirijorului peruan Miguel Harth-Bedoya, ansamblul norvegian s-a legitimat nu doar prin

*Orchestra Simfonică Radio din Norvegia,
dirijor Miguel Harth - Bedoya*

opus-urile a doi compozitori aparținând școlii naționale norvegiene – Geirr Tveitt și Edvard Grieg – ci și prin atributele caracteristice ansamblului orchestral: aplombul

„Munții Apuseni” de Marțian Negrea, ori *Suita a III-a*, „Săteasca” de George Enescu!

Orchestra Națională Radio.

Succedarea, la pupitrul său, a unor dirijori relativ tineri, cu studii și angajamente onorante la pupitrele unor orchestre notorii din Europa și Statele Unite, a reușit să imprime, în ultima vreme, *Orchestrai Naționale Radio*, o identitate superior, conturată constând în omogenizarea și consistența sunetului, în promptitudinea răspunsurilor la exigențele muzicii și sugestiilor dirijorale, în maleabilitatea stilistică și implicarea responsabilă în actul interpretativ. Unul dintre acești dirijori este Cristian Măcelaru, cel care s-a aflat la pupitrul primului concert al ONR. Temperament dinamic, exploziv, cu o atenție distributivă asupra detaliilor ritmico-timbrale, atât de eficientă în comunicarea vie, susținută cu instrumentiștii, Cristian Măcelaru știe să le transmită, elocvent, stările emotiv-expresive ascunse în partiturile abordate. Ca de obicei, violoncelistul Răzvan Suma s-a

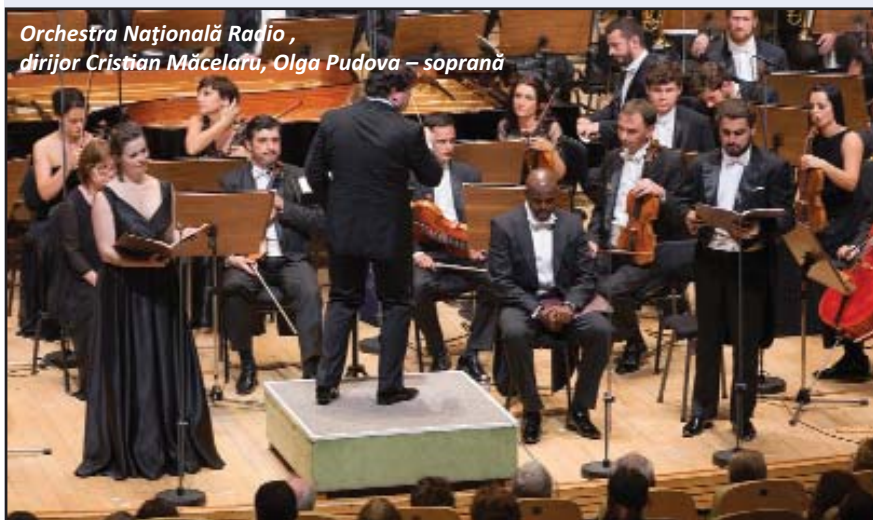
Orchestra Simfonică Radio din Norvegia,
dirijor Miguel Harth – Bedoya, Vadym Kholodenko – pian

provenit din siguranța de sine a instrumentiștilor, sincronizarea fără fisuri între ei, ca și între ei, dirijor și soliști, gestică unui dirijor pasionat și pasional, cu un pronunțat simț al ritmului și al construcției arhitectonice solide, impozante – aspecte evidențiate mai ales în felul în care a modelat *Simfonia a II-a în Do major* de Robert Schumann. Pianistul ucrainian Vadym Kholodenko a impresionat în *Concertul* lui Grieg datorită uluitoarei sale dexterități în a atinge parcă *aura* sunetelor, *corpul lor eteric*, fără să ignore ori să minimalizeze însă suportul material de pe care-și luau zborul în spațiu – efect similar celui produs de sculpturile lui Brâncuși! Cât despre adaptarea melodiilor populare culese și de către Geirr Tveitt din districtul *Hardanger* (și nu *Hardingtinar*, cum apare în program!) și reunite în patru *Suite pentru orchestră op. 151*, „*A Hundred Hardanger Tunes*” (*O mie de melodii din Hardanger*), mărturisesc că lungimile exagerate ale selecțiunilor, chiar dacă ritmurile de joc popular norvegian au asigurat o anume dinamică muzicii, m-au făcut să mă gândesc cât de bine și de firesc s-ar fi

Corul Academic Radio, dirijor: Ciprian Țuțu
Corul de Copii Radio, dirijor: Voicu Popescu

dovedit a fi muzicianul intelectual, al frazelor elegante și rafinate și al rafinementelor sonore extreme – poate mai puțin adecvate rigorii clasice a *Concertului în Do major* de Joseph Haydn, pe care solistul 1-a transformat într-o bijuterie filigranată, spre încântarea publicului. Punctul de greutate al serii de 26 Septembrie 1-a constituit celebra Culegere de cântece latine medievale, profane și religioase, nord-germanice și franco-provensale, *Carmina Burana* de Carl Orff. Am asistat la o creație interpretativă spectaculoasă atât a orchestrei, cât și a Corului Academic condus de către Ciprian Țuțu, și a Corului de copii, excelent pregătit de către Voicu Popescu. Din păcate, garnitura solistică a fost inegală ca nivel de performanță vocală: soprana Olga Pudova, deși posedoarea a unui glas cu timbru plăcut, cristalin și frazare muzicală susținută lejer în acut, nu a reușit totuși să imprime scurtelor ei intervenții accentele și

Orchestra Națională Radio,
dirijor Cristian Măcelaru, Olga Pudova – soprana

integrat în program, printre altele, o piesă ca „*Scoica*” (*Monografia comunei Sârbova*) de Anatol Vieru, *Suita „Prin*

exuberanța pasajelor, poate și din cauza dicției defectuoase, neinteligibile, datorată unei emisii vocale crispate. În schimb, tenorul sud-african Sunnyboy Dladla a stârnit interesul cu timbrul său metalic, extrem de compact și extins în registrul superior, cu acute proprii contratenorilor. Cel mai sugestiv pentru partitura lui Orff, care trece de la spiritul religios la cel mundan, pigmentat cu umor, accente sentimentale și ironie, a fost baritonul Șerban Vasile. Glasul lui pătrunzător, generos, dicția perfectă și chiar intenția de *joc de scenă*, au subliniat vitalitatea textelor.

Cel de-al doilea concert al *Orchestrai Naționale Radio* l-a avut pe podiumul dirijoral pe britanicul Leo Hussain. Temperament exploziv, cu o gestică extrovertită, Leo Hussain a dinamizat orchestra, relevându-i potențialul expresiv și receptivitatea, în lucrări predilecte pentru el, de Britten și Barber - *Concertul pentru vioară și orchestră* al celui din urmă permițându-i lui Alexandru Tomescu să-și

- el fiind cunoscut drept „pianist de jazz” - în blue jeans, cămașă înflorată, adidași, păr lung prins în codiță, la spate - a format, cu Kristjan Järvi, un cuplu atipic, a cărui imagine părea să împartă scena în două secvențe temporale disparate: de o parte instrumentiștii orchestrei, în ținută sobră, „de concert”, de cealaltă parte protagoniștii în timpul unei... repetiții! Momente diferite, alăturate și unificate însă, ca într-o peliculă cinematografică, de virtuozitatea și muzicalitatea impecabile ale ambilor artiști, care au estompat până la anulare discrepanța dintre convențional și natural! În *Suita din „Lacul lebedelor”*, transformată într-o adevărată „simfonie dramatică”, după propria-i expresie, Järvi a fost meticolos în sugerarea fiecărei intrări a instrumentelor, s-a dezlănțuit vulcanic și s-a strecurat cu o dezinvoltură spectaculară printre ritmurile eterogene ale suitei ceaikovskiene, dovedind că *are muzica în sânge* și că, în sunetele, motivele, frazele în care simte că nu ar exista o poveste, e dispus să o inventeze singur, pentru a face discursul cât mai comprehensibil.

Orchestra Simfonică Radio MDR din Leipzig, dirijor Kristjan Järvi

expună abilitățile virtuozice, de tălmăcitor paganinian, favorizat și de sunetul incomparabil al Stradivarius-ului „Elder-Voicu” pe care cântă. *Simfonia a II-a* de Johannes Brahms a fost concepută din tușe suculente și accente tăioase, tranșante, ca un relief vertical, megalitic.

Orchestra Radioteleviziunii din Leipzig (MDR).

Colectivul simfonic german a adus cu sine un suflu nonconformist, prin prezența la pupitru a dirijorului Kristjan Järvi, mezinul familiei de muzicieni de origine estoniană, al cătui tată, Neeme Järvi, s-a numărat printre invitații primei ediții a Festivalului, când a condus *Orchestra BBC*. Într-o vestimentație „casual”, cu o gesticulație ostentativ-teribilistă, ce-i angrena întregul corp, Järvi s-a impus în fața formației - altminteri alcătuită din instrumentiști stilați, cizelați, cultivați - prin știința sa muzicală desăvârșită, prin seriozitatea cu care respectă fiecare sunet din partitură, pe care, de altfel, am observat că o cunoaștea pe dinafară, chiar dacă o ținea deschisă pe pupitru, prin dezinvoltura, inteligența și generozitatea actului dirijoral, prin decizia și fermitatea cu care-și susține și transmite propriul plan de construcție a lucrărilor de Richard Strauss, George Gershwin, P.I. Ceaikovski. La rândul său, italianul Bollani, în ținută tipică jazzman-ilor

Orchestra Radiodifuziunii din Viena.

Orchestra vieneză - un alt mecanism perfect articulat, cu instrumentiști rafinați și elevați, cu suflători stăpâni pe instrumentele lor, conduși de către dirijorul Cornelius Meister, foarte preocupat, la rândul-i, de respectarea sistemului ritmic asimetric, eterogen, contrastant, în special în primele două opus-uri, *Inseln (Insule)* de Gerald Resch și *Concertul pentru vioară și orchestră* al polonezului Mieczysław Weinberg. Apariția, ca solist, a faimosului violonist Gidon Kremer, acum în vârstă de 69 de ani, a augmentat altitudinea actului interpretativ în totalitate. Violonistul rus și-a creat și dezvoltat o asemenea cultură a sunetului, încât își fascinează și azi auditoriul. Kremer descinde adânc în interiorul materiei sonore, pe care o descompune în particule infinitesimale, sublimând-o. Piesa de rezistență a fost, cum se întâmplă de fiecare dată, lucrarea simfonică din final. În cazul de față, *Simfonia I* de Jean Sibelius. Ansamblul vienez a trecut cu brio testul eterogeneității stilistice a partiturii care, dincolo de eclectismul tipic

Orchestra Simfonică Radio ORF din Viena, dirijor Cornelius Meister, Gidon Kremer – vioară

multora dintre paginile autorului finlandez, a dat posibilitatea instrumentiștilor să-și etaleze valențele

solistice, precum și abilitatea trecerii rapide de la o expresie la alta, iar dirijorului să-și valorifice meticulozitatea în menținerea echilibrului ritmic al muzicii.

Mă gândeam că, și aici, în locul piesei lui Resch, destul de dezlănătă și anostă, (ar fi stat foarte bine, de pildă, *Ison II*, de Ștefan Niculescu, sau, de ce nu, *Spațiu și ritm*, ori *Armonii III* pentru orchestră simfonică de Tiberiu Olah...

Orchestra de concert BBC.

Dirijată de îndelung experimentatul Barry Wordsworth la pupitrul acestui colectiv orchestral, *Orchestra de concert BBC*, a declanșat un adevărat „tsunami” al ritmurilor cu tentă folclorică, în mare parte repetate obsesiv, începând cu *Carnavalul roman* de Berlioz, trecând prin *Concert într-Un Act pentru vioară și orchestră* de Guy Barker, *Rodeo* de Aaron Copland și piesa lui Samuel Barber, *Un tânăr conduce orchestra*, pentru a ajunge la *Concertul pentru flaut* de Malcolm Arnold și la *Nuntă în Orkney cu răsărit de soare* de Peter Maxwell Davies. Poate și datorită structurii preponderent ritmice a acestor piese de mare popularitate, „datate”, ca să nu spunem *desuete*, instrumentiștii – altfel, virtuozii foarte bine pregătiți, fiecare potențiali soliști, așa cum s-au dovedit interpreții partiturilor de Barker și Arnold, violonistul Charles Mutter și flautista Ileana Ruhemann – au dat impresia unei interpretări mecanice, de o exactitate aproape cazonă, rigidă. Treptat, datorită amalgamului ritmic al pieselor, unele cu efecte romantice (Berlioz), altele de café-concert (Barber), cu ecouri country (Copland), arhaicizante (Britten), cu influențe neoclasiche (Arnold), culminând cu efervescența cântecelor și jocurilor populare de sorginte scoțiană din ținutul Orkney (Davies), iar la final

care a generat zeci de minute de aplauze... delirante din partea audienței! Și, pentru ca „petrecerea” să fie completă, Orchestra BBC a oferit publicului, imposibil de oprit să ovaționeze, un potpuriu de melodii populare scoțiene și din alte zone ale lumii, combinate cu prelucrări ale Rapsodiilor enesciene (din nou Rapsodiile!) denumit *Bremania*, realizat de către Peter Cowdrey – un pasionat culegător de folclor din Europa de Est, America de Sud, Polynesia și alte zone exotice.

A fost un final de festival electrizant, ai cărui organizatori, producători, sponsori merită toate felicitările pentru felul în care s-au achitat atât de asigurarea fluentei desfășurării concertelor propriu-zise, cât și de promovarea lor prin intermediul transmisiunilor radiofonice directe, și al mass-media, dar care îi și obligă să mediteze mai serios

Orchestra de concert BBC, Rob Jordan – cimpoi

asupra strategiilor pe care ar trebui să le folosească în viitor, în privința introducerii, în programele oaspeților străini – în Festivaluri, ca și în stagiunile curente - și a unor lucrări din literatura autohtonă, clasică și contemporană, inspirându-se tocmai din exemplul acestora, din abilitatea

lor în a-și promova atât de bine și de eficient propriile creații și pe artiștii țării de proveniență! Dacă țara-gazdă (în speță, România) e dispusă să accepte câte două sau trei piese din repertoriul oaspeților, nu văd de ce nu ar fi posibilă și reciproca! Dar, nu neapărat... *Rapsodiile* de George Enescu, și, poate, *nu numai* George Enescu! Există compozitori de la Mihail Andricu la Dan Dediu (în prima ediție i s-a cântat o lucrare camerală), perfect compatibili cu mulți dintre autorii de peste hotare, din trecut și de azi.

Atâta vreme cât creațiile românești incluse în programele străinilor se rezumă doar la *Rapsodiile* enesciene, dar lipsesc aproape cu desăvârșire din programele

prezentate străinilor de către artiștii noștri, sau rămân închise între copertile unor CD-uri inaccesibile marelui public de pretutindeni, nu mai avem dreptul să deplângem precaritatea promovării și cunoașterii, în lume, a valorilor românești. (Foto: Alexandru Dolea)

Despina PETECCEL-THEODORU

Orchestra de concert BBC
dirijor: Barry Wordsworth, Charles Mutter – vioară

agrementate cu apariția pitorească a unui cimpoier veritabil, Robert Jordan, purtând costumul ecosez și o cușma înaltă, neagră, asemănătoare căciulilor din blană de urs ale soldaților ce străjuiesc Palatul Buckingham, instrumentiștii britanici au transformat ultima seară a Festivalului Orchestrelor Radio într-un fel de *chermeză*,